

УДК 338.483 (7/8+94)

Бейдик О.О., Сировець С.Ю.

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКИХ
МЕЗОРАЙОНІВ «КАНАДА ТА США» І «АВСТРАЛІЯ ТА НОВА
ЗЕЛАНДІЯ»**

Проведено порівняльну характеристику рекреаційно-туристських мезорайонів «Канада та США» і «Австралія та Нова Зеландія», запропоновано ряд принципових моніторингових структурно-логічних моделей оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристських комплексів.

Ключові слова: об'єкти Всесвітнього надбання, специфіка ресурсно-туристського простору, геополітичні перспективи, структурно-логічна модель, чинники розвитку рекреації.

Проведена сравнительная характеристика рекреационно-туристских мезорайонов «Канада и США» и «Австралия и Новая Зеландия», предложен ряд принципиальных мониторинговых структурно-логических моделей оценки факторов развития рекреационно-туристских комплексов.

Ключевые слова: объекты Всемирного наследия, специфика ресурсно-туристского пространства, геополитические перспективы, структурно-логическая модель, факторы развития рекреации.

A comparative description of the recreational and tourist mezonegion «Canada and the United States» and «Australia and New Zealand» suggested a number of basic monitoring of structural and logical valuation factors for the development of recreational and tourist facilities.

Keywords: World Heritage sites, specific resource and tourist area, geopolitical perspective, structural and logical model, the factors of recreation.

Постановка проблеми. Публікація продовжує реалізацію проекту комплексної характеристики рекреаційно-туристських мезорайонів світу [1-3].

Геополітичний і ресурсно-рекреаційний спектр кожного мезорайону або пари, яка обирається для порівняльної характеристики, містить ті чи інші «кольори» та специфічні аспекти, які можуть бути цікавими як теоретично, так і для України. Країнознавчі характеристики, зберігаючи в своїй основі постійний, незмінний і обов'язковий каркас, можуть містити і певні модифікації (країнознавчі характеристики Миколи Баранського, Володимира Максаковського, Віктора Юрківського, Івана Дахна, Елізе Реклю, «дорожні враження та емоції» Зікмунда і Ганзелки, Рібара і Гейми, які в Україні та Росії продовжують Максим Цвеленьєв та брати Борзенко, геополітичні країнознавчі репортажі Володимира Дунаєва, Валентина Зоріна, Олександра Каверзнева, Андрія Цаплійенка, туристсько-країнознавчі замальовки Ігоря Захаренка, Віктора Пінчука). Таким чином, варіанти і модифікації країнознавчої характеристики території перебувають у постійному діалектичному розвитку.

Мета статті – розвиток уявлень про країнознавчу характеристику території (країна, мезорайон, вузол, комплекс). Ключовим моментом реалізації мети є: а) виклад країнознавчої характеристики (на прикладі рекреаційно-туристських мезорайонів); б) пропозиція уніфікованих схем характеристик рекреаційно-туристських мезорайонів та вузлів (уявлення про останню посилено структурно-логічними моделями); в) порівняльна характеристика рекреаційно-туристських мезорайонів «Канада та США» і «Австралія та Нова Зеландія»

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на те, що геополітична ситуація є вирішальним чинником, який визначає туристську політику держави, характер туристських потоків та надходжень від туризму, нижче наведено геополітично акцентовану структуру характеристики мезорайону, стислу і спрощену характеристику двох ключових мезорайонів країн «переселенського капіталу» та моніторингові структурно-логічні моделі оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристських вузлів (рис.1-3):

- туристсько-географічна (країнознавча) характеристика мезорайону:

- 1) *склад території* (вказується загальна площа та загальна чисельність населення);
- 2) *розташування* (розглядається 6 варіантів розташування: 1) приморське (приморсько-приокеанічне, приокеанічне); 2) внутрішньоматерикове; 3) приморсько-внутрішньоматерикове (приокеанічно-внутрішньоматерикове); 4) приморсько-внутрішньоматериково-острівне (приокеанічно-внутрішньоматериково-острівне); 5) приморсько-острівне (приокеанічно-острівне); 6) острівне (вказується вихід до морів і океанів, протяжність берегової лінії);
- 3) *коефіцієнт колоподібності;*

- 4) *тип регіонального ринку* (країни-генератори або країни-донори та країни-рецепієнти), *сальдо туристського балансу, турпотоки* (напрями в'їзду–виїзду, види транспорту; вказується тип туристського ринку, види транспорту, якими прибуває основний потік туристів, сезонність туристських прибуттів);
- 5) *специфіка ресурсно-туристського простору*;
- 6) *рекреаційні комплекси* (база розміщення; об'єкти Всесвітнього надбання, опорні ланки ресурсно-рекреаційного каркасу, культурно-інформаційні системи);
- 7) *геополітичні перспективи* (а) перспективи вступу (або виходу) до військово-політичних, економічних, релігійних та інших блоків (угруповань, союзів тощо); б) перспективи об'єднання (чи роз'єднання держави); в) перспективи зміни типу кордонів (характеристика кордонів); г) перспективи будівництва життєво важливих для держави транспортних комунікацій або зміна якості (або технічних характеристик) вже існуючих; д) розміщення (організація) нових авто-, аеропортів тощо або зміна якості (технічних характеристик) вже існуючих тощо);
- 8) *туристська політика*;
- 9) *основні суспільно-політичні та екологічні проблеми*.

- *спрощена характеристика мезорайонів:*

Туристський мезорайон Канада та США. Склад території: загальна площа (19,8 млн. км²), загальна чисельність населення (342 млн. осіб) Канада (17 об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО) та США (21 об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО) (Канада, США, самоврядовувана частина Данії – Гренландія, володіння: Франції – острови Сен-П'єр і Мікелон, Великої Британії – Бермудські острови). Загальна кількість об'єктів Всесвітнього надбання – 38. Розташування приморсько-приокеанічне, вихід до Тихого, Атлантичного, Північного Льодовитого океанів. Високорозвинений регіон, який охоплює найрозвинутіші країни переселенського капіталу.

Центри гірськолижного туризму світового значення (Денвер, Аспен, Дір-Веллі, Каньонс, Парк-Сіті, Бівер-Крік – США; Уїстлер, Банфф, Монт-Тремблант, Біг-Вайт, Саншайн Віладж – Канада), центри (місця проведення) літніх (Лос-Анджелес-1984, Атланта-1996) та зимових (Лейк-Плесід-1980, Солт-Лейк-Сіті-2002, Ванкувер-2010) олімпіад, «столиця світу» і найбільший фінансовий центр – Нью-Йорк, потужними туристськими і фінансовими центрами США також є Лос-Анджелес (Тихоокеанська біржа), Чикаго (Чикагська товарна біржа) и Філадельфія (Філадельфійська фондова біржа), а Торонто і Монреаль – найбільші фінансові і туристські центри Канади. Таким чином, основними зонами тяжіння турпотоків в зимовий період є провідні гірськолижні центри, а в літній – тихоокеанське узбережжя Каліфорнії, парки розваг Сан-Франциско, Лос-Анджелеса, Сан-Дієго і Сан-Антоніо, атлантичне узбережжя Флориди і Гавайські острови. Регіон-донор: переважає імпорт

вражень і послуг, негативно сальдо туристського балансу. Потужний відтік туристів протягом року до Західної Європи (авіатранспорт), Мексики, Південної Америки (авіаційний та автомобільний транспорт, зростає роль морського транспорту).

Туристський мезорайон Австралія та Нова Зеландія. Склад території: Австралія (19 об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО) та Нова Зеландія (3 об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО). Розташування приморсько-приокеанічно-острівне. Загальна кількість об'єктів Всесвітнього надбання – 22.

Регіон-материк, який обіймає країни переселенського капіталу. Відчутна асиметрія в економічному розвитку Австралії та Ново Зеландії. Найбільші приморські курорти та туристські центри *Австралії* – Сідней, Голд-Кост, Брісбен, Мельбурн, Перт, Фрімонтл, Дарвін, Аліс-Спрінгс, Великий Бар'єрний риф, Магнетик-Айленд, Лайзард-Айленд (Лізард), Хайман-Айленд, острів Фрейзер. Бремpton, Хемілтон, Дейдрім, Орфеус, Фіцрой, Грін-Айленд та Нової Зеландії – Окленд, Веллінгтон, Роторуа, Крайстерч, Квінстаун, Данідін.

Регіон-донор, негативне сальдо туристського балансу. Переважна більшість туристів прибуває повітряним та морським транспортом із Великої Британії, США, Японії, Південної Кореї, країн Південно-Східної Азії;

- інноваційні моніторингові структурно-логічні моделі оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристських вузлів (рис.1,2):

Число 9, яке віддзеркалює кількість позицій за якими характеризується мезорайон та вузол (комплекс), зайвий раз підкреслює категорію оптимальності, виступає символом вічної матерії. з якою воно (число 9) пов'язується (кількість планет сонячної системи, кількість сфер (небес) рая, кількість муз, кількість життів у кішки, оптимальна кількість гостей, яких запрошують до оселі тощо).

Нижче (рис. 1) наведено ряд принципів моніторингових структурно-логічних моделей оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристського вузла на прикладі, м. Голд-Кост (Австралія), м. Пенсакола (США), м. Веллінгтон (Нова Зеландія):

Чинники розвитку рекреації:

- ① – використання ГПП (геополітичне положення)
- ② – безпека
- ③ – клімат
- ④ – акваторія
- ⑤ – рельєф
- ⑥ – ГРТ (грунти–рослини–тварини)
- ⑦ – АІК (архітектурно-історичні комплекси)
- ⑧ – ТПЗ (транспорт–послуги–зручності)
- ⑨ – деструкції

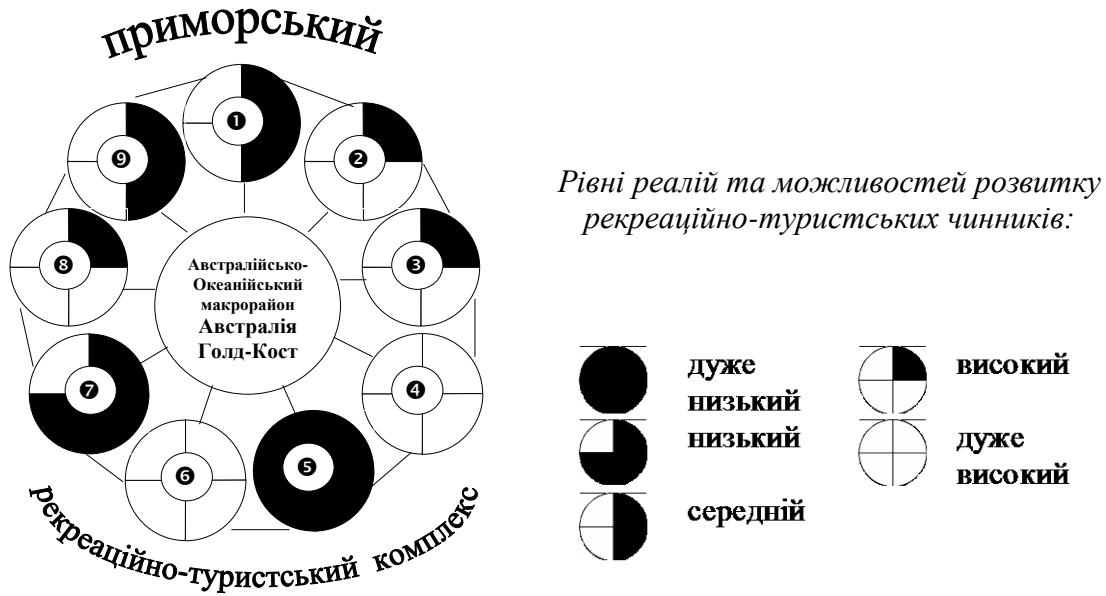

Рис. 1. Принципова моніторингова структурно-логічна модель оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристського вузла (на прикладі м. Голд-Кост, Австралія)

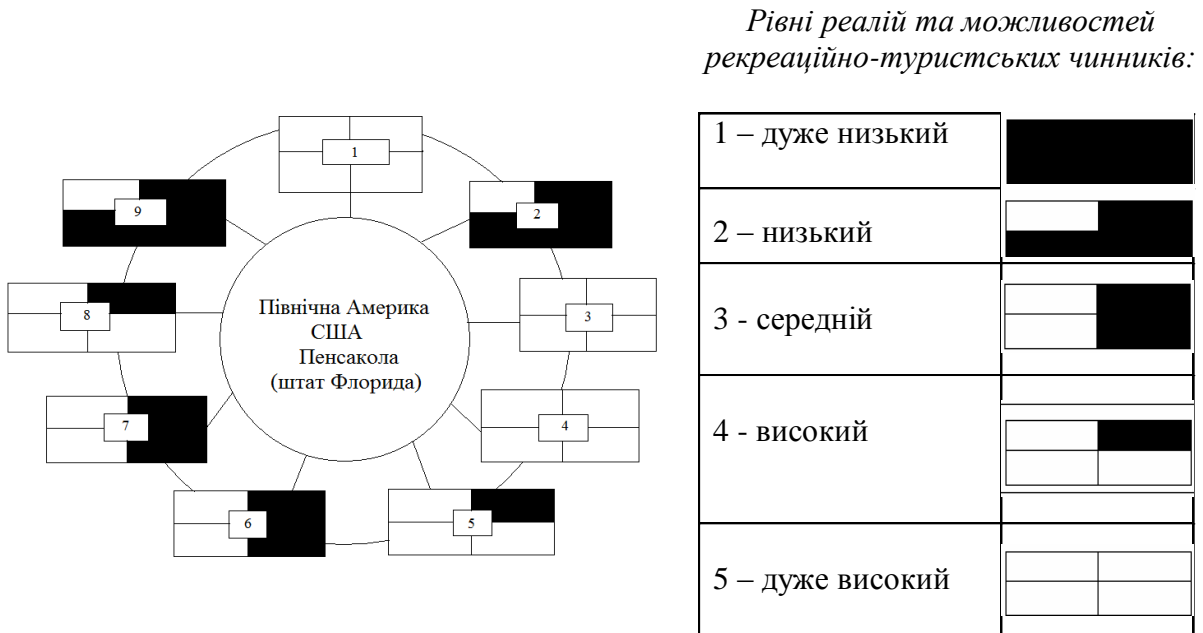

Рис. 2. Принципова моніторингова структурно-логічна модель оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристського вузла (на прикладі м. Пенсакола, США)

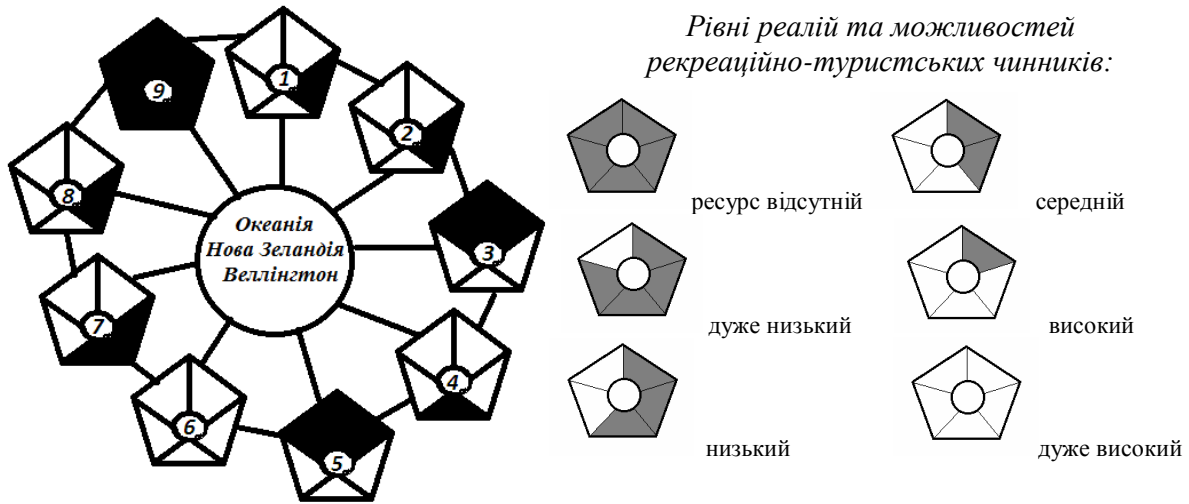

Рис. 3. Принципова моніторингова структурно-логічна модель оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристського вузла (на прикладі м. Веллінгтон, Нова Зеландія)

Короткі коментарі до моделі оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристського вузла (на прикладі м. Веллінгтон):

1. *Геополітичне положення.* Веллінгтона достатньо привабливе, адже він знаходиться на Північному острові, який за рівнем розвитку значно випереджає Південний. У місті є аеропорт, а також неподалік є порти міжнародного значення.
2. *Безпека.* Рівень безпеки в країні дуже високий, це зумовлено віддаленістю від епіцентрів збройних конфліктів.
3. *Клімат.* В основному помірний, на незначній території – субтропічний морський.
4. *Акваторія.* Держава оточена морями Тихого океану, прибережні води досить чисті, а температура води достатньо висока, що і сприяє розвитку туристичної галузі в регіоні.
5. *Рельєф.* Територія вкрита горами, іноді трапляються землетруси середньої тяжкості.
6. *Ґрунти, рослини, тварини.* Флора і фауна країни представлена ендемічними видами. Багате різноманіття рослинного та тваринного світу представлене в національних парках і заповідниках.
7. *Архітектурно-історичні комплекси.* В країні багато архітектурних об'єктів часів британської колонізації. Культура держави в значній мірі блокувалася англійською короною.
8. *Транспорт, послуги, зручності.* В країні розгалужена сітка наземних та повітряних транспортних шляхів. Високий рівень обслуговування.
9. *Деструкції.* Рівень деструкцій в країні низький.

Висновки та пропозиції:

- розглянуті мезарайони «2-х тандемів» (США – Канада, Австралія – Нова Зеландія) об'єднують країни переселенського капіталу, які, незважаючи на значну відстань, мають низку схожих характеристик

(членство в Британській співдружності, мова, історія заселення і розвитку), в той же час, кожна пара має суттєву асиметрію у рівні економічного розвитку та обсягу ВВП (США – Канада, Австралія – Нова Зеландія);

- мезорайон Австралія – Нова Зеландія – єдиний в світі, де переважають природні об'єкти Всесвітнього надбання (з 22 об'єктів – 14 або 64%);
- Україна (6 об'єктів Всесвітнього надбання) може використати значний досвід країн цих мезорайонів (60 об'єктів Всесвітнього надбання) в просуванні об'єктів культурної та природної спадщини до рівня Всесвітнього надбання, а при отриманні цього статусу – в реалізації заходів щодо його збереження;
- плідним може бути співробітництво України та Австралії в екологічній площині та сфері безпеки туризму (запобігання щорічних лісових пожеж та їх ліквідація на найбільш цінних в туристському відношенні територіях: в Україні – Крим, в Австралії – п-ів Кейп-Йорк, о. Тасманія);
- Україна та країни розглянутих мезорайонів мають цікавий досвід у розвитку рекреаційної та екологічної функції островів, моніторингу островних геосистем (в Україні: о. Брезань, о. Хортиця – рекреаційна, природоохоронна, історико-археологічна функція; в Австралії – о. Фрейзер – природоохоронна, екологічна функції, о. Тасманія – рекреаційна, природоохоронна, екологічна функції);
- Україна здатна посилити туристський взаємообмін з Канадою, США, Австралією, використовуючи як додатковий важіль наявність в цих країнах потужної української діаспори; гомогенними біосоціальними ресурсами для Австралії є факти перебування і діяльності в цій країні видатних українців – мандрівника, вченог-етнографа М.М. Миклухи Маклая (1846-1888) та громадського діяча і політика Ф.А. Артема (Сергеєва) (1883—1921);
- оцінка чинників розвитку рекреаційно-туристського вузла, подається в порядку обговорення і може розглядатися як тест, завдання якого – дати більш адекватну сучасній ситуації оцінку дев'яти складовим моделі;
- запропоновані моніторингові структурно-логічні моделі систематизують та поглиблюють методологію та методіку аналізу рекреаційно-туристського вузла та розширюють уявлення про його структуру.

Джерела інформації:

1. Бейдик О.О., Сировець С.Ю. Порівняльна характеристика Причорноморського та Апенніно-Мальтійського рекреаційно-туристських мезорайонів. // *Географія та туризм: Наук. зб.* – К.: Альтерпрес, 2012. – Випуск 20. – С. 79-84.

2. Бейдик О.О., Сировець С.Ю. Порівняльна характеристика туристських мезорайонів Росія і Білорусь та Центральноєвропейського // *Географія та туризм : Наук. зб.* – К.: Альтерпрес, 2012. – Випуск 22. – С. 218-222.

3. Бейдик О.О., Сировець С.Ю. Порівняльна характеристика туристських мезорайонів Німеччина та країни Бенілюкс і Альпійського // *Географія та туризм: Наук. зб.* – К.: Альтерпрес, 2012. – Випуск 23. – С. 174-180.